

A detailed oil painting of Jogaila, the Grand Duke of Lithuania and King of Poland. He is depicted from the waist up, wearing a golden crown and a red robe with a white fur collar. He holds a golden cross in his right hand and a sword in his left. The background features a dark interior with coats of arms on the wall.

JOGAILA

DIDIEJI GEDIMINAIČIAI

A painting depicting a large group of people in historical attire, possibly a council or a court scene, with many figures seated and some standing.

Adolfas Šapoka

J. Jakštas, dr. Z. Ivinskis, S. Sužiedėlis, P. Šležas

óbuolys.

J. Jakštas, dr. Z. Ivinskis, S. Sužiedėlis,
A. Šapoka, P. Šležas

JOGAILA

DIDIEJI GEDIMINAIČIAI

Redagavo A. Šapoka

T U R I N Y S

Ižanga 9

SIMAS SUŽIEDĖLIS
LIETUVA IR GEDIMINAIČIAI SĖDANT JOGAILAI
Į DIDŽIOJO KUNIGAİKŠČIO SOSTĄ 15

DR. ZENONAS IVINSKIS
JOGAILOS SANTYKIAI SU KĘSTUČIU
IR VYTAUTU IKI 1392 METŲ 59

PAULIUS ŠLEŽAS
JOGAILA LENKŲ KARALIUS 107

JUOZAS JAKŠTAS
JOGAILOS IR VYTAUTO KOVOS
SU VOKIEČIŲ ORDINU 169

ADOLFAS ŠAPOKA
VALSTYBINIAI LIETUVOS IR LENKIJOS
SANTYKIAI JOGAILOS LAIKAIS 237

ADOLFAS ŠAPOKA
KULTŪRINIAI LIETUVIŲ IR LENKŲ SANTYKIAI
JOGAILOS LAIKAIS 335

PAULIUS ŠLEŽAS
JOGAILOS ŠEIMA 365

DR. ZENONAS IVINSKIS
JOGAILA VALSTYBININKAS IR ŽMOGUS 389

Prieš pusę tūkstančio metų mūsų tauta pergyveno didžiųjų pasikeitimų epochą. Ligi XIV a. pabaigos kovojusi už savaimą kultūrinį gyvenimą, pusanatro šimtmečio atsidėjusi saugojusi ekskliuzyvinę Vakarų kultūrą sulaikantį tvenkinį, budriai kaišiojusi visas tos srovės sukeliamas spragas, staiga pati atidaro šalutinę vagą ir leidžia jai užlieti visą kraštą. Baltijos pajūryje, anapus tvenkinio, susirinkusi kūdra atrodė per daug drumzlina, pilna visokių kenksmingų pačių srovę paslepiančių sąnašų, todėl Lietuva savo erdvę pasiryžta užpildyti iš ne taip agresyviai banguojančios ir tyresnės pietvakarių kūdros. Oficialusis Vakarų kultūros nešėjas, kuris savo misiją buvo pavertęs politine problema, atstumtas, Lietuva buvo linkusi priimti tą kultūrą iš Lenkijos. To meto Lietuva nebuvo nacionalinė valstybė, vėliau pasirodžiusių šito pasirinkimo vaisių ji nenumatė ir užkirsti joms kelio nepasirūpino. O pirmųjų krikščioniško Lietuvos gyvenimo dešimtmečių ordino politika kaip tik stūmė ją į fatališką susigyvenimo su Lenkija kelią. Senosios ordino pretenzijos į Lietuvos krikščioninimo monopolį, pretenzijos, kurios šiuo metu jau buvo virtusios vien tik pastangomis užgrobti jiems Vakarų Europos politinių ir moralinių autoritetų (imperatorių ir papų (popiežių – red.) pripažintas žemes, stūmė Lietuvą į karinį, politinį ir kultūrinį bendravimą su Lenkija.

Šitos epochos centre stovi du stambūs vardai: Jogaila ir Vytautas. Kadangi epochos padariniai labai gyvai yra pasiekę ir mūsų dienas, tad nenuostabu, kad ši epocha ir tie du vardai tebėra svarstymų ir ginčų objektu ne tik mokslinėje literatūroje, bet ir dienos spaudoje.

Jogailos antspaudas

Daug apie juos rašyta ir kalbėta, bet, deja, paskutinio žodžio be ilgų ir gilių studijų pasakyti dar negalima. Tiek apie Vytautą, tiek apie Jogailą mokslinė literatūra yra labai gausi. Paskelbta yra taip pat beveik visi užsilikę šaltiniai. Bet vis dėlto lig šiol nė vienas laikotarpio visumą nagrinėjęs istorikas tinkamai išnagrinėti šio klausimo nepajėgė. Visiems trukdė amžių bėgyje susidariusi klaidinga įvykių interpretacija, saistoma gyvenamojo momento opinijos. Taip pailę epochą galima būtų tinkamai suprasti ir išaiškinti tik pamiršus viską, ką žinome iš vėlesnių laikų, nesaistant ano meto įvykių nūdienos tautos suprantama savo misija bei uždaviniais. Kai tik imama kuo gėrėtis ar ką smerkti, klystama, nes juk gėrėjimasis ar smerkimas kyla tik pritaikius vėlesniųjų laikų mastą, kurio anos epochos veikėjai neturėjo.

Apie Jogailą daugiausia yra rašę lenkai. Jiems Jogailos valdymo laikotarpis ir jo vardas primena daug ką. Jie kalba apie Jogailaičių epochą, kaip apie savo tautos klestėjimo laikus. Ir visai suprantama. XIV a. pabaigoje bepakrinkanti Lenkijos valstybė nuo Jogailos susijungia vėl; į jos sferą patenka didžiuliai D. Lietuvos kunigaikštystės plotai, ji pasidaro kurį laiką viena pirmųjų pasaulio politinių galybių. Ir visa tai vainikuoja iškaba su Jogailos ir jo palikuonių vardu. Šis faktas ir neleido lig šiol lenkų istorikams pažiūrėti į Jogailą be tam tikrų aistrų. Dėl to jų raštuose dažniausiai užtinkame nuolatinį Jogailos garbinimą. Esą, jis buvęs naująją epochą sukūręs genijus. Bet jų raštuose visur rasime tik bendrą vertinimą. Nurodžius naujos didingos epochos pradžią, uždedamas Jogailos skydas. Jogailos kaip žmogaus ir valstybės vyro dar niekas neparodė. Lig šiol dar nėra nė vienos geros Jogailos biografijos. Plati A. Prochaskos studija (*Król Władysław Jagiełło*) yra ne jo biografija, o laikotarpio istorija. Taigi lenkų literatūroje matome tik įvairiai vertinamą epochą su

Vladislovas II Jogaila. Piešinys *Jan Matejko*, 1893.

dažnai minimu jo vardu, o ne jį patį. Pasakyti paskutinį žodį apie jį bus galima tik tada, kai bus galutinai išaiškinta to meto Lietuvos ir Lenkijos socialinė bei valstybinė santvarka ir politinės problemos. O tuo tarpu šioje srityje dar labai daug kas tebėra neaišku.

Lenkų ir lietuvių Jogailos vertinimo masto charakteris yra vienodas, kilęs iš nūdienos tautos uždavinių supratimo bei jos kryžiaus kelio įvertinimo. Lenkams jis rodomi kaip naujos šviesios epochos kūrėjas ar nors ir nesąmoningas jo pagrindėjas, o mums rodomi esąs visų tautos nelaimių kaltininkas. Mokslo darbų apie jį mes dar neturime. Mūsų visuomenės pažiūra į Jogailą yra susiformavusi visuomenės kovoje dėl savo tautinių teisių, ginantis nuo lenkiškumo, nuo siūlytos ir tebesiūlomos lenkų globos. Aišku be kalbos, kad tas Gediminaitis mūsų dažnai yra labai skriaudžiamas. Tiesa, galvodami apie savo tautos vargus, negalime neprisiminti, kad lenkų problemos pradžia yra susijusi su jo vardu. Bet nereikia pamiršti, kad naujuosius istorijos kelius atidengia ne vien individai. Čia yra ir tam tikro būtinumo, kai vadovaujančios asmenybės įneša tik tam tikrų variantų. Tad vertinant Jogailą privalu žiūrėti pačios epochos, reikia išsiaiškinti to meto visas problemas ir aplinkybes, kuriomis jos buvo sprendžiamos.

Sukakus 500 metų nuo Jogailos mirties, grupė jaunų istorikų, jausdama reikalą nepraleisti šio jubiliejaus tylo mis, pasiryžo savo visuomenei pateikti apie tą taip dažnai minimą žmogų ir jo laikus daugiau medžiagos. Autoriai nemano, kad jų darbais Jogailos asmuo ir jo vieta mūsų tautos istorijoje jau būtų išspręsta, bet turi vilties, kad jų surinkta medžiaga ir faktų interpretacija mūsų skaitančiai visuomenei padės geriau orientuotis tautos gyvenimo kelyje, padės susidaryti aiškesnę nuomonę apie patį Jogailą ir kitus to meto veikėjus. Kadangi tai yra ne vieno žmogaus darbas, o atskirų

straipsnių rinkinys, tai, žinoma, iš knygos vienos vedamosios minties, vienos koncepcijos ir net vienodos atskirų faktų interpretacijos laukti negalima. Atidus skaitytojas, žinoma, ras nesutarimų, net prieštaraujančių teigimų, bet tai neišvengiama. Dėl to tenka pastebėti, kad už straipsniuose pareikštas mintis neatsako daugiau niekas, kaip patys autoriai. Rinkinio temos buvo paskirstytos taip, kad būtų apimtas visas Jogailos gyvenimo periodas ir paliestos bent pagrindinės mus, lietuvius, dominančios problemos. Padalijimo pagrindas dėl to išėjo nevienodas: iš dalies chronologiškas, iš dalies dalykinis. Bet painiavos dėl to, rodos, negali būti. Rinkinys buvo norėta išleisti Jogailos mirties sukaktuvėms (jis mirė 1434 m., iš gegužės 31 d. į birželio 1 d. naktį), bet dėl įvairių technišku kliūčių susitrukdė. Kadangi jo tikslas su jokia data nesusietas, tai autoriai tikisi, kad visuomenė jų darbus priims su vienodu palankumu ir dabar, juo labiau kad kaip tik šįmet sukanka 550 metų nuo jo išpareigojimo Lenkijai, nuo vad. Krėvos sutarties.

Šioje vietoje autoriai, be to, nori pareikšti savo nuoširdžią padėką Švietimo ministerijai, kuri, jausdama mūsų tautos praeitį nušviečiančios literatūros trūkumą ir remdama kiekvieną pastangą tą trūkumą mažinti, pritarė jų sumanymui ir maloniai sutiko rinkinį išleisti.

A. ŠAPOKA

1935 m. kovo 12 d.

Kaunas

SIMAS SUŽIEDĖLIS

LIETUVA IR GEDIMINAIČIAI SĖDANT JOGAILAI
Į DIDŽIOJO KUNIGAİKŠČIO SOSTĄ

- I. *Gediminaičių įsigalėjimas Lietuvoje ir jų siekimai*: 1. Gedimino palikimas. 2. 1345 m. perversmas. 3. Algirdo ir Kęstučio savitarpio santykiai ir jų politinė programa. 4. Gediminaičių kovos su kaimynais. 5. Lietuvos vidaus rūpesčiai jų valdymo pabaigoje.
- II. *Jogailos jaunystė ir pirmieji jo karo žygiai*: 1. Algirdo šeima. 2. Jogailos gimimo metai. 3. Jaunųjų jo dienų aplinka ir jos įtaka. 4. Jogailos tautinis ir religinis nusistatymas. 5. Pirmi jo karo žygiai ir bendravimas su Vytautu.
- III. *Jogailos įsėdimas į didžiojo kunigaikščio sostą*: 1. Algirdo mirtis ir Jogailos paskyrimas įpėdiniu. 2. Jogailos teisės į Lietuvos sostą ir jo paveldėjimo klausimas apskritai. 3. Jogailos pozicija vyresniųjų brolių atžvilgiu.

Paskutinis XIV a. ketvirtis teisingai yra vadinamas politinio ir kultūrinio Lietuvos gyvenimo kryžkele. Šiuo metu lietuvių tauta iš tikrųjų išgyveno daug tokių nepaprastų ir svarbių įvykių, kurie jos gyvenimą pakreipė visai nauja vaga. Štai liūdna ir nyki Kęstučio mirtis, ilgos ir audringos jo sūnaus Vytauto kovos dėl tėvo palikimo, pirmoji lietuvių ir lenkų unija, didžiojo Lietuvos kunigaikščio

Jogailos išvykimas į Lenkiją, pagaliau seniai jau pribrendęs, bet tik dabar įvykdytas Lietuvos krikštas – visa tai į lietuvių tautos gyvenimą įnešė didelių permainų, Lietuva buvo ne tik atitraukta nuo amžių glūdumoje susidariusių jos papročių bei sentėvių tikėjimo ir pasukta į krikščioniškąjį Vakarų pasaulį, bet ir pastumta į vingiuotus kelius, nutįsusius per lenkiškos kultūros laukus.

Nesunku pastebėti, jog šis kelias prasideda nuo Jogailos įsėdimo į didžiojo kunigaikščio sostą. Su šiuo, rodos, paprastu sosto paveldėjimu susiję keletas stambių atmainų ir didžių įvykių, kurie pastūmėjo Jogailą fatališku unijos keliu, o jo vardą padarė tarytum simboliu, kuriuo yra žymimi mūsų tautos gyvenime didžiausio persilaužimo laikai.¹

Tačiau ne tik sosto reikalai ir vieno kunigaikščio valia yra taip ryškiai nulėmę tolesnę Lietuvos buitį. Čia daug kas priklausė ir nuo geografinės Lietuvos būklės, ankstesnio jos gyvenimo ir didžiųjų kunigaikščių politikos. Antai, jau valdant Algirdui ir Kęstučiui, tiems neišskiriamiems diarchams, būta tokių dalykų, iš kurių turėjo išsirutulioti nauja Lietuvos gyvenimo kryptis. Ir iš tikrųjų, įsėdamas į Lietuvos sostą Jogaila yra paveldėjęs tokį savo tėvo ir dėdės palikimą, kuris nulėmė ne vieną rizikingą jo žingsnį.

Norint tai tinkamai suprasti, reikia atversti tuos istorijos lapus, kai Jogaila dar vaikas siautė tėvo pilyje, visai nenumanydamas, kad jam bręstant brendo ir didieji Lietuvos įvykiai, kurių padariniai pranoko tolimą Lietuvos ateitį, nes dar ir šiandien apčiuopiame jų mūsų tautos kelyje.

¹ I. Jonynas, *Jogaila*, 1934 m. „Židinys“, 8–9 nr., 155 p.

I

Nuo vieningos Lietuvos valstybės užuomazgos iki Jogailos įsėdimo į didžiojo kunigaikščio sostą buvo praėję tiktai pusantro šimto metų. Per šį palyginti neilgą laikotarpį, kurio pradžioje dar kildavo kerštingų vaidų ir kruvinų sumišimų, Lietuva sparčiai išaugo ir sustiprėjo. Netekusi pirmojo savo karaliaus ir jo įpėdinių, ji išugdė naują galingą Gediminaičių dinastiją ir taip padidino savo teritoriją, jog pasidarė didelė ir garsi Rytų Europos valstybė.

1. Jau smarkieji šios dinastijos pirmataikai, Vytenis ir Gediminas, tvirtai pasiryžę gynė ir didino jauną Lietuvos valstybę. Gedimino laikais (1316–1341) Lietuva jau buvo išėjusi iš savo etnografinių sienų ir užėmusi kita tiek rusų ir gudų žemių prie Dauguvos, Dniepro, Pripietės (Pripietės – red.) ir Būgo (Bugo – red.) upių.¹ Apaugusios tankiais miškais ir apsuptos klampių liūnų jos sudarė natūralias Lietuvos valstybės rytų ir pietų sienas, kurios gynė Lietuvą nuo totorių antplūdžių. Žiemiuose ir vakaruose nuo besiveržiančių vokiečių Lietuvą kiek dengė Žemaičių ir Sūduvos girios ir pilimis sustiprinti Nemuno krantai. Tačiau ekspansyvūs kryžiuočių ir kalavininkų (kalavijuočių – red.) ordinais, jau galutinai paverę prūsus ir latvius, buvo tokie gajūs ir įžūlūs, kad jokios lietuvių uztvaros nepajėgė jų visiškai sulaikyti. Gediminas, tiktai įtempęs visas savo karines ir diplomatinės pajėgas, atrėmė jų antpuolius, nors ir pats galvą padėjo.²

¹ M. Liubavskis, *Lietuvos istorija ligi Liublino unijos*, 21 p. A. Alekna, *Lietuvos istorija*, 34–36 p. L. Kolankowski, *Dzieje W. Ks. Litewskiego za Jagiellonów*, I, 7.

² Kryžiuočių liudijimu (*Scr. rer. Pruss.* II, 494 p.), Gediminas žuvęs prie Bajerburgo 1338 m. Tačiau labiau sutinka su rusų metraščių nurodomais jo mirties 1341 m. (*P. S. R. L.* VII, 81, 131, 207 p., X, 213 p.). Žiūr. E. Bonell, *Russ. Livl. Chronographie*, 132 p.

Piešinys, kuriame yra vaizduojamas Lietuvos didysis kunigaikštis Algirdas.

Alessandro Guagnini, 1578.

Mirus Gediminui, didelė ir stipri jo valstybė paliko septyniems jo sūnams, Gedimainaičiams.¹ Šeši iš jų buvo gavę dalis Lietuvoje ir rusų krašte, kur ėjo sričių kunigaikščių pareigas, o septintasis, Jaunutis, gyvenęs su tėvu Vilniuje, liko čia ir po jo mirties.² Vytautas ir Lietuvos metraščiai liudija, kad Gediminas jį skyręs „viešpatauti Vilniuje, didžiojoje kunigaikštijoje“.³ Tačiau Jaunutis nesugebėjo paimti į savo rankas vyriausios valdžios ir koordinuoti brolių veikimo.⁴ Pasidarė savotiškas laikotarpis be Lietuvos didžiojo kunigaikščio, ir tai žadino priešų apetitą ir rengė jai skaudžių smūgių.⁵

2. Šių smūgių daugiausia turėjo tekti Algirdui ir Kęstučiui, dviem veikliausiems Gedimino sūnams, kuriems buvo pavestos valdyti gana svarbios Lietuvos valstybės sritys. Algirdo kunigaikštystė beveik nuo pat Vilniaus, Krėvos pilies, traukėsi toli į rytus – į Dniepro ir Dauguvos aukštupius, o Kęstučio žemės nuo Neries krantų ėjo visa panemune į pietų šalį ir nyko Pripetės ir Jasoldos pelkėse.⁶ Tai buvo tarytum du Lietuvos avangardai, į kuriuos dažniausiai atsidauždavo kryžiuočių ir kalavijuočių būriai. Jausdami didėjančią jų pavojų, Algirdas ir Kęstutis nutarė pašalinti Jaunutį ir atstatyti autoritetingą didžiojo kunigaikščio valdžią.⁷ Kadangi jau anksčiau buvo įpratę bendradarbiauti ir vienas antrą paremti, tai jie lengvai savo

¹ P. S. R. L. V, 235 p., VII, 207 p., X, 213 p., XV, 413 p. ir kt.

² Ten pat, XVII, 71, 494, 573 p. Długosz, III, 404 p.

³ *Evnutja osadil vo Vilai na velikom kniaženii* – P. S. R. L. XVII, 71, 225 p. *Scr. rer. Pruss.* II, 712 p. (Vytauto skundas).

⁴ P. S. R. L. V, 222–224 p., VII, 81 p., X, 174, 217 p. Antonovič, *Monografii*, 78–82 p.

⁵ *Scr. rer. Pruss.* II, 504–505 p.

⁶ M. Liubavski, *Oblastnoe delenie*, 7 p. H. Paszkiewicz, *Jagiellonowie a Moskwa* I, 360 p. ir kt. L. Kolankowski, *Dzieje W. Ks. Lit.* I, 7 p.

⁷ *Scr. rer. Pruss.* II, 712 p.

tikslą pasiekė. 1345 m. žiemą pirma Kęstutis, o paskui Algirdas įsibrovė į Vilnių ir atėmė jį iš Jaunučio.¹ Šis pabėgo pas didįjį Maskvos kunigaikštį Simoną, savo svainį, o kitas brolis, Narimantas, nukūrė į totorius. Tačiau, nieko gera tenai nepešę, jie susitaikė su broliais ir grįžo į Lietuvą.² Taigi, Algirdas ir Kęstutis galutinai įsistiprino Lietuvoje, priversdami jų klausyti visus brolius. Kad ir pirmas įėjęs į Vilnių, Kęstutis nusilenkė senjorato principui, atiduodamas sostinę vyresniam savo broliui. „Tau tinka būti didžiuoju kunigaikščiu Vilniuje, – sakė jis Algirdui, – nes esi vyresnis brolis, o aš su tavim išvien gyvensiu.“³ Ir susitarę iki gyvos galvos be jokios klastos gyventi meilėje ir santaikoje, visa, ką įsigis – pilis ar žemes, – dalintis pusiau, vienas, Algirdas, tapo didžiuoju kunigaikščiu ir apsigyveno Vilniuje, o kitas, Kęstutis, ir toliau pasiliko Trakuose.⁴

3. Po šio perversmo pirmiausia jie pasidalino valstybės branduolį. Algirdas, pasiėmęs Jaunučio dalį – Vilnių ir artimas jo apylinkes, – suliedino ją su Krėvos ir Vitebsko žemėmis, sudarydamas tikrą Rytų Lietuvą, nusitraukiančią gana toli į Maskvos šalį. Kęstučiui teko Vakarų Lietuva, nes prie Trakų kunigaikštystės buvo glaudžiau prijungti Žemaičiai ir įgyta daugiau žemių pietuose, Lenkų ir Mozūrų pasienyje. Be to, jiedu dar pasidalino Karijoto dalį – Naugarduko žemes, – o prieš perversmą buvo jau pasisavinę mirusio brolio, Manvydo, žemes: Algirdas valdė Kernavę, o Kęstutis – Slanimą.⁵

¹ *Ibidem.* Taip pat *P. S. R. L.* II, 350 p., XVII, 71, 154 p.

² *P. S. R. L.* III, 190 p., IV, 57 p., V, 224 p., VII, 209 p., VIII, 83 p.

³ *Poln. Sobr. Rus. Liet.* XVII, 72 p. (Lietuvos metraštis).

⁴ *Ten pat.*

⁵ *Cod. Vit.* Nr. 233. M. Liubavski, *Oblastnoe delenie*, 9 p. Prochaska, *Witold*, 16 p. J. Pfitzner, *D. L. K. Vytautas kaip politikas*, 34 p. Prof. I. Jonynas, *Kęstutis* („Liet. Aid.“ Nr. 218, 1932 m.).

Dalindamiesi Lietuvos žemes, Algirdas¹ ir Kęstutis nesitenkino paprastu reikalu gauti po lygią dalį; jie rėmėsi ir praeitimi ir paisė ateities uždavinių. Algirdas tik dėl to pasiėmė Rytų Lietuvą, kad jis čia gerai pažino visas sąlygas ir politinę situaciją, nes daugiau kaip dvidešimt metų būdamas Vitebske, jis išėjo gerą mokyklą, kurioje įgudo kovoti su rusais ir kalavijuočiais. Tuo tarpu Kęstutis, jau jaunatvėje gynęs nuo kryžiuočių įsiveržimų svarbų panemunės ruožą, nuo šių pareigų nepasitraukė nė dabar, pasiryžęs kovoti vakaruose. Toks valstybės reikalų pasidalinimas visiškai sutiko su senosiomis jų pareigomis, nusimanymu ir ateities planais. Be to, jis palietė ir suverenias teises, kurios galėjo tik vienam didžiajam kunigaikščiui priklausyti. Kad ir neturėjo didžiojo kunigaikščio titulo, Kęstutis savo žemėse, gyvendamas Trakų kunigaikštystėje, pasidarė nepriklausomas valdovas su suvereno teisėmis: savo žemes jis valdė paveldėtinais, galėjo laisvai dalinti jas sūnams, savo nuožiūra skirti įpėdinį, priimti ir šalinti savo sričių kunigaikščius.² Tokiomis privilegijomis nesinaudojo nė vienas kitas Gediminaitis, priklausęs nuo didžiojo kunigaikščio malonės. Vadinas, savo teisėmis Kęstutis iškilo aukščiau už visus Gediminaičius ir beveik prilygo didžiajam kunigaikščiui. Faktiškai Algirdas ir Kęstutis buvo beveik lygiateisiai suverenai: vienas rytuose, Vilniaus kunigaikštystėje, o antras vakaruose ir pietuose, Trakų kunigaikštystėje. Tačiau juridškai tikrai Algirdas sutartyse būdavo žymimas didžiuoju kunigaikščiu, Kęstutis šio titulo nevartojo. Vokiečių kronikos, norėdamos juodu labiau išskirti, Algirdą vadino vyriausiu kunigaikščiu (*magnus, summus rex*) arba visos valstybės viešpačiu (*totius regni dominus*), o Kęstutį – vyriausiu kariuomenės vadu (*dux exercitus paganorum, princeps militiae*).³ Šiaip

¹ Algirdas Vitebską valdė maždaug nuo 1320 metų.

² *Cod. Vit.* Nr. 233. K. Stadnicki, *Olgiard i Kiejstut*, 207–208 p.

³ *Scr. rer. Pruss.* II, 113, 574, 587 p., I, 723, 724 p.

jau dažnai abudu buvo vadinami karaliais (*reges Lituanorum, velikije kniazi*). Tokio Lietuvos valdymo būdo negalima vienu žodžiu aptarti. Paviršutiniškai žiūrint, Lietuva buvo monarchija¹, nes turėjo vieną vyriausią valdovą, teritorinę vienybę ir bendrą politiką; bet iš tikrųjų ji buvo diarchija, nes valdant Lietuvą vienodai pasireiškė ir Algirdas, ir Kęstutis – abudu su suverenių teisių atributais. Kai kurie istorikai tokią Lietuvos santvarką vadina dar dualizmu, nes jiems rodomi, kad Algirdas ir Kęstutis buvo visai nepriklausomi, pasidalinę valstybę į dvi dalis; ir jeigu Lietuva nesuskilo, tai tik dėl brolių meilės ir bendrų priešų.² Tačiau istorijos faktai šios hipotezės neparemia, nes Kęstutis, iki negavo Vilniaus (1381), didžiuoju kunigaikščiu nesivadino.³ Geriausia tad dviejų brolių santarvę vadinti diarchija, duodant jai kiek specifinės prasmės.

Yra net kelios hipotezės, dėl ko Algirdas ir Kęstutis pasirinko diarchinį valstybės valdymą, kuris prieštarauja valdžios nedalomumo principui. Plačioji Lietuvos visuomenė dažniausiai žavisi brolių valdovų romantiška meile, jų darniu sugyvenimu, didžiąja jų apykanta. Tasai jų idealizavimas siekia Vytauto laikus. Jau jis yra liudijęs, kad jo tėvas ir dėdė „iš jaunų dienų buvo įpratę draugiškai gyventi“.⁴ Tą patį, tik kiek kitaip, pasako ir Lietuvos metraštis: „Algirdas ir Kęstutis, – rašoma, – gyveno didžiojo meilės, santaikoje ir malonėje.“⁵ Vėlesnių laikų kronikos ir šiaip jau istorinė literatūra kartoja apie brolišką jų meilę iki mūsų laikų.

¹ A. Prochaska, *Władysław Jagiełło* I, 32 p.; to paties Witold, 16 p. H. Lowmiański, *Studia nad początkami społeczeństwa i państwa Litewskiego* II, 357 p. J. Pfitzner, *Vytautas*, 35 p.

² F. Koneczny, *Jagiełło i Witold* I, 10–11 p.

³ I. Jonynas, *Kęstutis* (Kaunas, 1932 m. Š. S. leidinys), 12 p.

⁴ *Scr. rer. Pruss.* II, 712 p.

⁵ *Poln. Sobr. Rus. Liet.* XVII, 72 p.

Skaitykite likusius
396 iš **416** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Du valdovai. Viena dinastija. Lietuvos didybės amžius.

Lietuvos istorijoje vargu ar rastume priešaringiau vertinamą valdovą nei Jogaila.

Vieniems jis – Lietuvos krikštytojas, Jogailaičių dinastijos kūrėjas ir valdovas, atvėręs Lietuvai kelią į Vakarų Europą. Kitiems – žmogus, kurio sprendimai nulėmė ilgalaikį Lietuvos susisaistymą su Lenkija ir pakeitė valstybės raidos kryptį.

Tačiau neabejojama viena: be Jogailos nebūtų tokios Lietuvos istorijos, kokią ją žinome šiandien.

Šioje knygoje žymūs Lietuvos istorikai Juozas Jakštas, Zenonas Ivinskis, Simas Sužiedėlis, Adolfas Šapoka ir Paulius Šležas atskleidžia Jogailos epochą visais svarbiausiais aspektais – nuo kovų dėl valdžios ir santykių su Kęstučiu bei Vytautu iki Lietuvos krikšto, unijos su Lenkija, Žalgirio pergalės ir Jogailaičių iškilimo Europoje.

Tai ne tik pasakojimas apie vieną iškiliausių valdovų. Tai istorija apie lemtingą Lietuvos pasirinkimą, kurio pasekmės jautėsi šimtmečius.

Knygos „Jogaila“ ir „Vytautas Didysis“, redaguotos A. Šapokos, sudaro seriją „Didieji Gediminaičiai“ – pasakojimą apie du valdovus, kurių sprendimai sukūrė Lietuvos galybės epochą ir nulėmė valstybės likimą ateinantiems amžiams.

DIDIEJI
GEDIMINAIČIAI

DU KLASIKINIAI
ISTORIKŲ DARBAI

Skaityk.
Komentuok.
Sek.
linktree.eu/abuolys.lt

Negrožinė literatūra > Istorija

SKAITANTIS ŽMOGUS YRA GRAŽUS